

NORGES HØYESTERETT

Den 15. april 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-00791-A, (sak nr. 2014/2008), straffesak, anke over dom,

I.

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Katharina Rise – til prøve)

II.

B

(advokat Truls Eirik Waale – til prøve)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Katharina Rise – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Ringnes**: Saken gjelder overtredelse av forurensningsloven. Et hovedspørsmål er om vedtak om tvangsmulkt etter forurensningsloven § 73 i en konkret sak må anses som strafferettslig forfølgning i relasjon til forbudet mot dobbeltforfølgning i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 7 artikkel 4 nr. 1.
- (2) De domfelte, A og B, har i en årrekke oppbevart gamle kjøretøy på tre eiendommer i X kommune. En av eiendommene ligger rett ved en trafikkert vei, og en annen er del av et område som brukes av allmennheten til rekreasjon. Avfallsplassene kan karakteriseres som "bilkirkegårder". Ved befaringer i 2012 ble det registrert et større antall biler, busser og lastebiler, foruten landbruksmaskiner, båter, diverse bildeler, bildekk med videre. En rekke av kjøretøyene var ikke miljøsantert, det vil si at de ikke var tappet for miljøfarlige

stoffer, og det var observert noe oljesøl under noen av kjøretøyene. Fotografier fra avfallsområdene viser betydelig forsøpling.

- (3) I 2008 fikk hver av de domfelte en tvangsmulkt på 50 000 kroner, etter ikke å ha etterkommet et vedtak om opprydding.
- (4) Forurensningsmyndigheten – X kommune – tok opp forholdet på nytt i 2012 etter henvendelser fra publikum. Den 17. januar hadde kommunen befaringsavtale med eiendommene, og grunneierne fikk deretter varsel om pålegg om opprydding. A kom med merknader i brev 2. april 2012. Han opplyste at han og B var eiere av kjøretøyene, og at to av eiendommene, med noen forbehold, skulle ryddes innen henholdsvis 1. august og 1. september.
- (5) Den 2. mai 2012 ble det – etter anmodning fra A – avholdt en fellesbefaring for å kartlegge forholdene på de tre eiendommene. A og B fikk i etterkant tilsendt kommunens referat som opplystet alle registrerte kjøretøy og andre gjenstander, og de kom ikke med merknader innen den fastsatte frist.
- (6) Kommunen traff 22. mai 2012 vedtak med pålegg om opprydding – fjerning av kjøretøy, kjøretøydeler og andre gjenstander. Vedtakene ble truffet i medhold av forurensningsloven § 7 fjerde ledd, og det var i begrunnelsen vist til inntruffet forurensning og forurensningsfare. Tre av vedtakene var rettet mot A og to mot B. I tråd med As innspill om når det var mulig å gjennomføre oppryddingen, ble fristene satt til 1. august 2012 for to eiendommer og 1. september 2012 for én eiendom. Vedtakene inneholdt videre et forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 om at kommunen ville vurdere å ilegge tvangsmulkt i medhold av forurensningsloven § 73, dersom pålegget om opprydding ikke var gjennomført innen fristen. Størrelsen på tvangsmulkten var for hver av de domfelte satt til 75 000 kroner for to av eiendommene. For den tredje – som bare gjaldt A – var beløpet 50 000 kroner.
- (7) Etter at fristene var utløpt, avholdt kommunen befaringsavtale, og det ble konstatert at det ikke var ryddet opp og heller ikke gjort forsøk på det. Kommunen traff 1. oktober 2012 da vedtak om at tvangsmulkt ville påløpe med de beløp som var forhåndsvarslet, dersom oppryddingspåleggene i vedtakene fra 22. mai 2012 ikke var gjennomført innen 29. oktober. Begrunnelsen var "... at det i foreliggende sak er nødvendig å bruke tvangsmulkt for å gjennomføre kravet i vedtaket av 22.05.2012 om opprydding på [eiendommen]".
- (8) Samlet tvangsmulkt var 200 000 kroner for A og 150 000 kroner for B.
- (9) A påklaget vedtaket til Fylkesmannen i Vestfold, som stadfestet kommunens vedtak i avgjørelse 5. desember 2012. Fylkesmannen uttalte blant annet:

"Tvangsmulkt er ikke i juridisk terminologi ansett som straff, men er et særlig virkemiddel for å fremtvinge og sikre oppfyllelse av en plikt. Hjemmel for å ilegge tvangsmulkt følger av forurensningsloven § 73. Det er ilagt tvangsmulkt for de tre eiendommene saken gjelder på til sammen kr 200 000. Størrelsen på ilagt tvangsmulkt reflekterer både alvoret i saken, og skal gi den som får varsel om tvangsmulkt ekstra motivasjon til å rydde opp innen den gitte frist. Ryddes det innen fristen, blir det heller ingen tvangsmulkt som forfaller til betaling. Fylkesmannen vurderer størrelsen på ilagt tvangsmulkt som rimelig ut fra den lange behandlingen sakene har fått, med romslige

frister for opprydding, og omfanget av det som kreves ryddet. Fristene for ilagt tvangsmulkt opprettholdes derfor."

- (10) Samtidig med vedtakene om tvangsmulkt 1. oktober 2012 ble A og B varslet om at kommunen vurderte å fatte vedtak om å ilegge nye tvangsmulker dersom opprydding ikke ble gjennomført innen fristen. Da opprydding heller ikke ble gjennomført innen fristen 29. oktober, fattet kommunen – i tråd med forhåndsvarslene – 1. november vedtak om nye tvangsmulker, med frist for gjennomføring til 30. november 2012. Beløpene var denne gangen for hver av de domfelte 100 000 kroner for to av eiendommene. For den tredje eiendommen, som bare gjaldt A, var mulkten 75 000 kroner.
- (11) Ved befaring 5. desember 2012 ble det igjen konstatert at opprydding ikke var foretatt og nye tvangsmulker påløp. Tvangsmulktene som ble ilagt i 2012 utgjorde da for A samlet 475 000 kroner og for B 350 000 kroner.
- (12) Alle tvangsmulktene er sendt til Statens innkrevingsentral.
- (13) Kommuneadvokaten politianmeldte forholdet 13. desember 2012, og Politimesteren i Vestfold tok 26. januar 2013 ut siktelse for overtredelse av forurensningsloven § 78 annet ledd jf. § 7 første ledd.
- (14) Ved tiltalebeslutning 29. august 2013 ble A og B satt under tiltale for overtredelse av forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a. Grunnlaget var angitt som:

"I en lengre periode før mars 2012 på gårdsnumrene 0000/0, 0000/0 og 0000/0 i Y i X, etterlot og oppbevart de samlet avfall, større kasserte gjenstander, eller spesialavfall slik at det virket skjemmende eller var til skade eller ulempe for miljøet, nemlig blant annet en rekke biler, lastebiler, busser, gravemaskiner, tilhengere, motorer, dieseltanker, maskinredskap, oljefat og hjullastere."

- (15) Larvik tingrett avsa 7. januar 2014 dom slik domsslutning:
1. **A, født 00.00.1968, dømmes for overtredelse av forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a, jf. § 28 til fengsel i 45 – førtifem – dager.**
 2. **B, født 00.00.1968, dømmes for overtredelse av forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a, jf. § 28 til fengsel i 45 – førtifem – dager.**
 3. **A, født 00.00.1968, dømmes til å betale en bot på 75 000 – syttifemtusen – kroner, subsidiært fengsel i 45 – førtifem – dager.**
 4. **B, født 00.00.1968, dømmes til å betale en bot på 50 000 – femtitusen – kroner, subsidiært fengsel i 38 – trettiåtte – dager.**
 5. **A og B frifinnes for kravet om sakskostnader.**
 6. **Kravet om inndragning tas ikke til følge."**
- (16) Begge de domfelte anket dommen til Agder lagmannsrett. Ankene gjaldt bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, subsidiært straffutmålingen.
- (17) Agder lagmannsrett avsa 26. september 2014 dom med slik domsslutning:

- "1. A, født 00. --- 1968, dømmes for overtredelse av forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a, til en straff av fengsel i 45 – førtifem – dager, som gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 52-54. I tillegg dømmes han til å betale en bot til statskassen på 50 000 – femtitusen – kroner, subsidiært fengsel i 36 – trettiseks – dager.
2. B, født 00. --- 1968, dømmes for overtredelse av forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a, til en straff av fengsel i 30 – tretti – dager, som gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52-54. I tillegg dømmes han til å betale en bot til statskassen på 30 000 – trettitusen – kroner, subsidiært fengsel i 21 – tjueen – dager."

- (18) A og B har anket dommen til Høyesterett. Ankene gjaldt saksbehandlingen – spørsmålet om dobbeltstraff, rettsanvendelsen og subsidiært straffutmålingen. Høyesteretts ankeutvalg har tillatt ankene fremmet for så vidt gjelder spørsmålet om dobbeltstraff og straffutmålingen, basert på det faktum lagmannsretten har lagt til grunn.
- (19) A og B har gjort gjeldende at straffesaken skulle vært avvist fordi domfellelsen strider mot forbudet mot dobbeltforfølgning i EMK protokoll 7 artikkel 4, og at lagmannsretten og tingrettens dommer oppheves. Når det gjelder straffutmålingen gjøres det prinsipielt gjeldende at straff utstår med en prøvetid på to år, jf. straffeloven § 52 nr.1, subsidiært at det utelukkende utmåles en bot, som ikke bør settes høyere enn 4 000 kroner.
- (20) *Påtalemyndigheten* har gjort gjeldende at de ilagte tvangsmultene ikke er straff etter P 7-4, og derfor ikke sperrer for straffeforfølgningen. Det er anført at fengselsstraffen skal gjøres ubetinget.
- (21) *Jeg er kommet til* at ankene må forkastes.
- (22) *Spørsmålet om dobbeltstraff*
- (23) P 7-4 nr. 1 oppstiller forbud mot at noen straffeforfølges flere ganger for det samme forholdet. Bestemmelsen lyder slik:
- "No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an offence for which he has already been finally acquitted or convicted in accordance with the law and penal procedure of that State."**
- (24) Vilkårene for at en ny sak blir ansett som en ulovlig gjentatt straffeforfølgning, er sammenfattet slik i Rt. 2012 side 1051, avsnitt 29:
- "Av EMDs praksis kan det utledes flere kumulative vilkår for at en ny sak skal bli ansett som en ulovlig gjentatt straffeforfølgning: Det må dreie seg om to saker som er straffesaker i P 7-4s forstand, de må knytte seg til samme straffbare forhold og samme rettssubjekt, den første avgjørelsen må være endelig, og behandlingen i den andre saken må innebære gjentatt forfølgning, se Høyesteretts avgjørelse 13. juni 2012 (HR-2012-1228-A) avsnitt 13 med videre henvisning."**
- (25) Spørsmålet i vår sak er om tvangsmultene som ble ilagt i 2012, sperrer for straffeforfølgningen, med den følge at straffesakene skulle vært avvist etter straffeprosessloven § 51.
- (26) Kravet om at forfølgningen må gjelde samme rettssubjekt, er oppfylt. Det er også klart at sakene om tvangsmulkt var avsluttet da straffeforfølgningen startet. Jeg viser i denne

sammenheng til at siktelsene ble tatt ut etter at de ordinære klagefristene for vedtakene var utløpt, jf. Rt. 2010 side 1121 avsnitt 47. Derimot reiser vilkåret om samme straffbare forhold tvil. Det avgjørende her er om den gjentatte forfølgningen baserer seg på identiske fakta som forrige overtredelse eller fakta som i all vesentlighet er de samme, jf. Rt. 2010 side 72 avsnitt 11.

- (27) Tvangsmulktene ble utløst av at A og B ikke oppfylte kravene om opprydding av bilkirkegårdene innen de frister som var satt i vedtakene, henholdsvis 29. oktober og 30. november 2012. Den etterfølgende straffeforfølgningen er direkte knyttet til et annet tidsmessig og faktisk forhold, nemlig oppbevaring av kjøretøy og andre gjenstander på de angitte eiendommene "[i] en lengre periode før mars 2012".
- (28) Det er ikke nødvendig for meg å ta stilling til om dette er samme forhold, fordi jeg ser det slik at de tvangsmulker som her er fastsatt ikke omfattes av *straffebegrepet i P 7-4*.
- (29) I Rt. 2012 side 921 avsnitt 19 er kriteriene ved vurderingen av om et forhold skal anses som straff, sammenfattet slik:

"Ved vurderingen av om et forhold skal anses som straff skal det legges vekt på om sanksjonen er klassifisert som straff i nasjonal rett, normens karakter og sanksjonens innhold og alvor, jf. blant annet Rt. 2010 side 1121 avsnitt 32. Kriteriene er alternative, slik at det er tilstrekkelig at ett av dem er til stede for at sanksjonen skal anses som straff. Men et forhold kan bli å anse som straff også etter en helhetsvurdering av normens karakter og sanksjonens innhold og alvor."

- (30) I norsk rett er tvangsmulkt etter forurensningsloven § 73 ikke klassifisert som straff. Formålet med tvangsmulkten er å gjennomtvinge en forpliktelse som følger av loven, jf. første ledd i bestemmelsen, og ikke å sanksjonere et allerede begått forhold. Dette følger direkte av ordlyden i 73 første ledd:

"For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan forurensningsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten."

- (31) Ileggelse av tvangsmulkt skal altså gi den ansvarlige et økonomisk insitamant til å gjenopprette en lovlig tilstand, for eksempel ved å oppfylle et oppryddingspålegg. Mulkten er rettet fremover, og utløses når fristen for opprydding ikke oppfylles, jf. § 73 annet ledd annen setning:

"Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som forurensningsmyndigheten har fastsatt."

- (32) Også forarbeidene til forurensningsloven forutsetter at tvangsmulkt ikke er straff, jf. Ot.prp. nr. 11 (1979–1980) side 66:

"Med tvangsgebyr (tvangsmulkt) i forbindelse med forvaltningsrettslig lovgivning, forstås en plikt til å betale et pengebeløp ved overtredelse av loven eller et lovhjemlet vedtak. Tvangsgebyr er ikke straff, og adskiller seg fra straff i flere henseender. For det første må gebyret fastsettes på forhånd, mens straff fastsettes når et straffbart forhold har inntrådt. Mens straff er en reaksjon på et konstatert ulovlig forhold, er formålet med tvangsgebyr å unngå et ulovlig forhold. Gebyret har virket etter sin hensikt om den ansvarlige innretter seg slik at han ikke må betale. Anvendelse av straff forutsetter i alminnelighet at det foreligger subjektiv skyld. Plikten til å betale tvangsgebyr er ikke avhengig av skyld, men utløses når et objektivt ulovlig forhold inntrer."

- (33) Ved vurderingen av normens karakter – "the very nature of the offence" – er imidlertid denne nasjonale klassifiseringen ikke avgjørende. Det skal etter EMDs praksis foretas en sammensatt vurdering. Formålet med bestemmelsen og om den har et strafferettslig preg vil stå sentralt, se Rt. 2012 side 1051 avsnitt 38, hvor det videre heter:
- "Forutsetter normen en skyldkonstatering, vil det trekke i retning av at sanksjonen er straff. Også annen tilknytning til nasjonal strafferett vil kunne gi bestemmelsen et strafferettslig preg. Bestemmelsens historiske bakgrunn, hvilken prosessform som følges, og om regelen er generell eller bare kan anses som disiplinærreaksjon rettet mot en bestemt gruppe, er også forhold som kan ha betydning."**
- (34) Tvangsmulktens formål skiller den fra straff, jf. Rt. 2005 side 1269 avsnitt 20:
- "Selv om loven ikke bruker begrepet tvangsmulkt, har forsinkelsesgebyret tvangsmulktens typiske trekk: Formålet er å fremtvinge oppfyllelse av plikten til å sende inn regnskapsdokumentene. Gebyrets størrelse øker ettersom tiden går, slik at presset øker tilsvarende inntil dokumentene er sendt inn. Ved den typiske straff er formålet derimot å reagere i ettertid på en handling eller unnlattelse som har opphørt. Forsinkelsesgebyret er dermed av en annen karakter enn den typiske straff - det retter seg mot en handling i fremtiden, mens straffen retter seg mot en handling i fortiden."**
- (35) Jeg peker videre på at et bærende hensyn ved illeggelse av tvangsmulkt er om den er nødvendig som et ekstra pressmiddel for å få gjennomført de kravene som er brutt, se Klima- og forurensningsdirektoratets veileder om bruk av tvangsmulkt pkt. 4.3. Vedtaket om tvangsmulkt bygger med andre ord ikke på en skyldkonstatering eller typiske straffutmålingsmomenter. Hva gjelder prosessform, følger det av forurensningsloven § 85 at saksbehandlingen skal skje etter forvaltningsloven.
- (36) Det er derfor etter mitt syn ikke tvilsomt at en tvangsmulkt etter forurensningsloven § 73 generelt faller utenfor straffebegrepet i P 7-4.
- (37) Spørsmålet er om det foreligger konkrete forhold i saken som innebærer at vedtakene om tvangsmulkt likevel må anses som straff. Det er *tidsfristene for gjennomføring* som her reiser tvil.
- (38) Jeg peker innledningsvis på det selvsagte – at det må settes realistiske frister for gjennomføring av de tiltak som kan utløse tvangsmulkt. I forarbeidene er det fremholdt at "[f]orurensningsmyndighetene kan selvsagt ikke fastsette en frist som en på forhånd vet ikke kan oppfylles", se Ot.prp. nr. 11 (1979–1980) side 164. Også veilederen om bruk av tvangsmulkt fremholder dette: "[d]et må gis så lang frist for oppfyllelse av kravet at det objektivt sett lar seg gjøre å overholde den". I Klima- og forurensningsdirektoratets veileder om ulovlige avfallsplasser er det uttalt at "[f]risten fra nokon tek imot vedtaket til tiltaket skal være gjennomført, skal være realistisk".
- (39) Det faller utenfor saken å ta stilling til hvilke forvaltningsrettslige konsekvenser det kan ha at gjennomføringsfristen er urealistisk kort. For korte frister kan imidlertid også være utslagsgivende for subsumsjonen etter P 7-4. Når det ikke er mulig for den ansvarlige å oppfylle et pålegg om opprydding innenfor den gitte frist, virker ikke tvangsmulkten som et reelt pressmiddel til å gjennomtvunge gjenoppretting. Tvangsmulkten endrer da karakter, og får preg av en straffereaksjon for overtredelse av forurensningsloven. Dette

forholdet ble påpekt i utredningen fra Miljøverndepartementet av mai 1977, med utkast til forurensningslov med motiver, på side 95:

"Men tvangsmulkt fastsatt av forurensningsmyndighetene lar seg trolig bare forene med grunnlovens § 96 når den kan virke som et reelt pressmiddel. Blir tvangsmulkt fastsatt etter at et ulovlig forhold er oppdaget, kan den derfor først løpe fra det tidspunkt det er mulig å rette det ulovlige forhold. Dette vil ofte bety at tvangsmulkten ikke kan begynne å løpe straks. Helt utelukket vil det etter grunnlovens § 96 være å la tvangsmulkten løpe for en tid som alt er gått, trass i at det foreligger et ulovlig forhold."

- (40) I foreliggende sak var oppfyllelsesfristene fire uker. Det dreide seg om opprydding av bilkirkegårder med et stort antall kjøretøy og gjenstander på tre eiendommer, og lagmannsretten har vist til at miljøvern sjefen i X kommune forklarte som vitne at oppryddingskostnadene for andre kan være i størrelsesorden 500 000 til én million kroner. Jeg har ikke grunnlag for å ta stilling til om det ville vært mulig å rydde eiendommene innen fristene, men ut fra omfanget av forsøplingen synes de å være noe snaue.
- (41) Slik saksforholdet ligger an, er det imidlertid min oppfatning at fristene i vedtakene må vurderes i sammenheng med forhistorien og de tidligere frister som var satt for opprydding. Jeg legger i denne forbindelse ikke vekt på at A og B allerede i 2008 ble ilagt tvangsmulkt etter pålegg om opprydding. Derimot må det ses hen til at da kommunen tok saken opp på nytt i begynnelsen av 2012, ble det avholdt befaring og innledet en dialog med de domfelte. I vedtakene om oppryddingspålegg 22. mai 2012, hvor det også ble gitt forhåndsvarsel om tvangsmulkt, var fristene henholdsvis to og tre måneder, og dette var i henhold til de datoene som A hadde angitt som realistiske for fullføring. Det gikk om lag fem måneder fra påleggene i mai til tvangsmulktene påløp 29. oktober 2012, og ytterligere én måned til forfall av de nye tvangsmulktene 30. november. Dette innebærer at de domfelte har hatt lang tid til å rydde opp før tvangsmulktene forfalt, og – og det er det viktigste i denne sammenheng – de har også i lang tid vært forberedt på at tvangsmulkt kunne bli ilagt hvis de ikke etterkom påleggene. De gjorde likevel ikke noe forsøk på opprydding. Jeg vil tro at kommunen ville vært positivt innstilt til en fristutsettelse hvis de domfelte hadde gjort sitt beste, men likevel ikke maktet å bli ferdige til utløpet av fristene.
- (42) Under disse omstendigheter kan jeg derfor vanskelig se at fire-ukers fristene som ble satt i vedtakene innebar at tvangsmulktene fikk karakter av en strafferettslig sanksjon.
- (43) Jeg finner likevel grunn til å presisere at forhistorien, herunder tidligere frister, ikke kan reparere frister som er så korte at den ansvarlige åpenbart ikke har reell mulighet til å unngå tvangsmulkten ved å oppfylle pålegget. I vår sak var det ikke situasjonen.
- (44) A og B har videre anført at *størrelsen på tvangsmulktene* er så høy at vilkåret om *sanksjonens alvor og innhold* tilsier at de må anses som straff.
- (45) For A er totalbeløpet 475 000 kroner og for B 350 000 kroner. Lagmannsretten uttaler:
- "Når man ser på de samlede beløp hver av dem er blitt skyldige staten, er disse betydelige, særlig tatt i betraktning at man har å gjøre med privatpersoner med små økonomiske ressurser."**
- (46) Jeg er enig i denne vurderingen. Beløpenes størrelse er imidlertid ikke nødvendigvis avgjørende for om forholdet skal anses som straff etter P 7-4, jf. Rt. 2012 side 921 avsnitt

35. Det er i denne dommen trukket frem som et sentralt moment om beløpet utmåles etter strafferettslige prinsipper, og om det kan idømmes subsidiær fengselsstraff. Det følger av avsnitt 38 i samme dom at man ikke kan se isolert på beløpet, men "på hvordan selve ordningen fungerer". Jeg kan i denne sammenheng også vise til EMDs avvisningsavgjørelse i saken Porter mot Storbritannia 8. april 2003, som gjaldt et meget stort pengekrav. Retten bemerket at "..the Court does not consider that the size of a monetary liability, which is compensatory rather than punitive in nature, can operate to bring the matter within the criminal sphere".

- (47) Ser man på ordningen med tvangsmulkt, er formålet som nevnt å fremtvinge oppfyllelse av lovens krav. Det kan ikke idømmes subsidiær fengselsstraff og beløpet utmåles ikke etter strafferettslige prinsipper. Et utgangspunkt for beløpsfastsettelsen er kostnadene ved opprydding, slik at det ikke skal lønne seg å betale mulkten og fortsette som før uten å gjennomføre kravet, se Klima- og forurensningsdirektoratets veileder om bruk av tvangsmulkt, pkt. 6.
- (48) Lagmannsretten har lagt til grunn at "beløpene trolig reflekterer hva det vil koste for andre å utføre oppryddingsjobben". Basert på dette og det jeg har sagt om rettsnormen, konkluderer jeg som lagmannsretten med at tvangsmulktenes størrelse ikke bringer forholdet inn under straffebegrepet i P 7-4.
- (49) Jeg er etter dette kommet til at tvangsmulktene ikke stengte for straffeforfølgningen etter P 7-4.
- (50) *Straffutmålingen*
- (51) De domfelte er dømt for overtredelse av forurensningsloven § 79, som gjelder ulovlig håndtering av avfall. Strafferammen er fengsel inntil tre måneder. Ved lov 29. august 2014 nr. 62 fikk bestemmelsen et nytt tredje ledd, hvoretter det kan idømmes bøter eller fengsel inntil 2 år for ulovlig innførsel eller utførsel av avfall i strid med forskriftsbestemmelser om grensekryssende forsendelse av avfall. Dette straffalternativet er ikke aktuelt i foreliggende sak.
- (52) Høyesterett har i flere avgjørelser understreket at det i saker om miljøkriminalitet eller der miljøhensyn er berørt, av allmennpreventive grunner må reageres strengt, jf. Rt. 2011 side 10 avsnitt 17, Rt 2011 side 631 avsnitt 49 og 50, og Rt. 2015 side 44 avsnitt 32. Det er i avgjørelsen fra 2011 side 631 blant annet vist til grunnlovsbestemmelsen om sikring av miljøet i dagjeldende § 110 b, som nå er inntatt i § 112. Utover disse generelle synspunktene gjelder imidlertid avgjørelsene forhold som er så forskjellige fra vår sak at de ikke gir særlig veiledning for straffutmålingen.
- (53) Ulovlig oppbevaring av kjøretøy – bilkirkegårder – er et økende miljøproblem i hele landet, se Klima- og forurensningsdirektoratets veileder om ulovlige avfallsplasser pkt. 3.3. Allmennpreventive grunner tilsier da at det for slike overtredelser reageres med en følbare straff. Problemene er knyttet til både forurensningsfaren og sjenansen for miljøet og omgivelsene som forsøplingen medfører. I veilederen om ulovlige avfallsplasser er forurensningsproblemene nærmere beskrevet i pkt. 2.2.1:

"Avfallsplassar for kjøretøy som er tekne ut av bruk, 'bilkyrkjegardar' og liknande, finst både på offentlege friområde og på privat eigedom. Lagring av kjøretøy som ikkje er miljøsanerte slik at farlege stoff er fjerna, kan føre til forureining. Dette kjem av at

slike kjøretøy som regel inneholdt drivstoff, olje, frostvæske, kuldemedium, bremsevæske, batteri, oljefilter, kvikksølvholdige komponentar m.m. Over tid vil det derfor leke ut helse- og miljøfarlege kjemikal frå bilane."

- (54) Det fremgår videre i samme avsnitt at mengden av kjøretøy er relevant for forurensningsfaren.
- (55) I vår sak har lagmannsretten etter bevisførselen lagt til grunn at bare noe mindre olje hadde rent ut i grunnen, og slik jeg forstår dommen var forurensningsomfanget ikke særlig stort. Grunnlaget for domfellelsen var at oppbevaringen kan virke skjemmende for miljøet, jf. § 79 første ledd bokstav a første straffalternativ. Men jeg anser forholdet som alvorlig, i lys av det store omfanget av forsøplingen, at de domfelte forsettlig har opprettholdt bilkirkegårdene over mange år, delvis av kommersielle grunner, og at de har neglisjert gjentatte pålegg om opprydding.
- (56) Høyesterett har tidligere ikke utmålt straff for overtredelse av forurensningsloven § 79. Den avgjørelsen som ligger nærmest, er Rt. 2004 side 1645, som gjaldt straffansvar for forurensning etter lovens § 78. I denne saken ble styreleder og administrerende direktør i en bedrift dømt til 45 dagers fengsel for utslipp av forurensende stoffer til luft og vann over en tre-års periode. Saksforholdet var mer alvorlig enn i vår sak; det gjaldt ulovlig forurensning – blant annet utslipp av betydelige mengder kobber og andre metaller i sjøen – som skjedde som ledd i næringsvirksomhet, og hvor bedriften aktivt gikk inn for å skjule forurensningen for forurensningsmyndighetene. Jeg viser til avsnittene 37–45 i dommen.
- (57) Det må etter dette fastsettes en følbar straff. Jeg anser at straffene som lagmannsretten har idømt er passende. Jeg er også enig i at As overtredelse har vært noe grovere enn Bs forhold. Det som har voldt tvil, er om fengselsstraffene på henholdsvis 45 og 30 dager av allmennpreventive grunner bør skjerpes til ubetinget.
- (58) Ved denne vurderingen har jeg lagt vekt på at strafferammen etter § 79 er fengsel inntil tre måneder. Det kan lett tenkes mer alvorlige overtredelser av § 79, og straffen bør også stå i et rimelig forhold til straffene som ble utmålt i Rt. 2004 side 1645, som gjaldt mer alvorlig overtredelser. Lovgiver har som nevnt nylig skjerpet straffen for visse forhold som rammes av § 79, men har ikke funnet grunn til noen generell skjerpelse av strafferammen. Jeg er på denne bakgrunn som lagmannsretten blitt stående ved at fengselsstraffen gjøres betinget. De bøtene som lagmannsretten har idømt bør opprettholdes.
- (59) Jeg stemmer for denne

D O M :

Ankene forkastes.

- (60) Dommer **Tjomsland:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (61) Dommer **Øie:** Likeså.
- (62) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (63) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (64) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Ankene forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: